

6. Potebnja A. A. Jestetika i pojetika / A. A. Potebnja. – M. : Iskustvo, 1976. – 614 s.

7. Psihologicheskij slovar' / pod red. V. V. Davydova i dr. – M. : Pedagogika, 1983. – S. 24-26.

8. Shhur G. S. O tipah leksicheskikh asociacij v jazyke / G. S. Shhur // Semanticheskaja struktura slova: Psiholingvisticheskie issledovanija. – M. : Nauka, 1971. – S. 140-151.

9. Kent, G. H., Rosanoff A. J. A study of association in insanity // Americal Journal of Insanity. – 1910. – V. 67. – P. 37-97.

Grys A.M. Experience of using of the youth adaptation model at psychologists' training. *The paper discusses both theoretical and practical aspects of using of the developed model of youth adaptation to the social and cultural environment, which can be useful for a practical psychologist at his/her work with deviant or adapted young people.*

Specifically, the paper covers the theoretical foundations of components of the developed theoretical model, for which a practical application was found out. Significant potential resources were revealed for features of relationships between individual components of the proposed diagram-model: self-image and a psychological trauma, psychological defence mechanisms, relationships and attitudes, character and behaviour; these components can become a separate area of research during examination of client's requests.

Methodological provision of psychological techniques was presented on the base of the developed model, enabling future professionals to be focuses not only at targets of psychotherapeutic influence, but also at specific areas of psychotherapy that offer an arsenal of psychological techniques for working with different groups of clients and, in particular, with socially maladjusted juveniles.

The proposed sequence of work with a client has both theoretical and practical importance, which is especially interesting. The described angle of the studied problem deploys new alternatives for professionals and opportunities for them to implement creative abilities at their professional work.

Key words: model adaptation, exclusion, associations, training of psychologists, psychiatric technician.

Отримано: 18.04.2014 р.

УДК 159.922

Гошовська Д.Т.

МОРАЛЬНЕ САМООЦІНЮВАННЯ ТА САМОАКЦЕПТИВНА АТРИБУЦІЯ ЯК РЕВІТАЛІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТОСТІ

Гошовська Д.Т. Моральне самооцінювання та самоакцептивна атрибуція як ревіталізаційні механізми особистості. У статті розкрито психологічні особливості моральної самооцінки та самоакцептації

у контексті ускладненого життєвого шляху людини. Відзначається, що названі феномени повинні стати функціональними механізмами ревіталізації як подолання перепон повноцінного розвитку, спотвореного режимом різновидових обмежень.

Ключові слова: особистість, самосвідомість, ревіталізація, самоакцептація, самоакцептивна атрибуція, моральна самооцінка, підлітки.

Гошовская Д.Т. Моральное самооценивание и самоакцептивная атрибуция как ревитализационные механизмы личности. В статье раскрыты психологические особенности моральной самооценки и самоакцептации в контексте усложненного жизненного пути человека. Отмечается, что названные феномены должны стать функциональными механизмами ревитализации как преодоление презрад полноценного развития, искаженного режимом разновидовых ограничений.

Ключевые слова: личность, самосознание, ревитализация, самоакцептация, самоакцептивная атрибуция, моральная самооценка, подростки.

Постановка проблеми. В ускладнених умовах сучасного українського соціально-психологічного сьогодення зростає кількість маргіналізованих людей, які зазнають негативного впливу численних і різномодальних детермінант та переживають амортизаційні стани фрустрації, тривоги, депресії тощо. Життєіснування значної кількості людей загрожено військовими, економічними, політичними, екологічними та іншими факторами, тому спостерігаємо істотне загострення і розбалансованість психоемоційних станів, когнітивно-поведінкових практик, загальну особистісно-соціальну аномію. Процес самоосмислення в умовах такого нестабільного соціуму активно впливає на різновекторну самореалізацію особистості як на рівні міжособистісних взаємин, так і в площинах індивідуальної самоактуалізації. Успішність спроб віднайдення пересічною людиною себе у реальних площинах екзистенційного самоствердження значною мірою залежать від прийняття/неприйняття власного Я у нових, видозмінених (досить часто – спотворених) реаліях, наприклад, у кризовій ситуації війни, розрухи, втрати рідних і домовки. Після глобальних викликів часу у варіанті воєнної чи екологічної катастрофи людина схильна втрачати сенс життя, тому нагальною проблемою постає віднайдення психологічних механізмів, спроможних її ревіталізувати. Ревіталізацію (від лат. *re* ... – відновлення та *vita* – життя, дослівно: повернення життя) ми розглядаємо як багатогранне поняття, що характеризує фундаментальні психофізичні та соціальні процеси відновлення, оживлення, відтворення особистості. Отож ревіталізацію ми потрактуємо як системно організований психолого-педагогічний процес відновлення пригніченого екзистенційного ста-

тусно-рольового балансу й потенціалу особистості. Ревіталізація передбачає зменшення сформованих унаслідок різнотипних обмежень (спілкування, харчування тощо) негативних індивідуальних і групових рис і навичок та переорієнтацію атитюдів і референтних очікувань в оптимістичне світобачення, насамперед через включення в якісно нові просоціальні взаємини й види діяльності [4; 5]. Звичайно, що крім типових психологічних механізмів, що використовуються у процесах рекреації, реінтеграції, ресоціалізації та реабілітації, важлива роль повинна належати ревіталізації, зокрема моральному самоцінюванню та адекватній самоакцептивній атрибуції. Вважаємо, що якраз вони у конгломераті інших механізмів (наприклад, ампліфікація як самопідсилення; моделювання як побудова оптимальних ліній саморуку та ін.) дозволять набутти впевнених і просоціальних векторів власного розвитку.

Мета статті – встановлення психологічної специфіки морального самоцінювання та самоакцептивної атрибуції у процесі ревіталізації особистості, яка зазнала впливу різнотипних обмежень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях багатьох учених (М.І. Алексєєва, Л.І. Божович, В.В. Давидов, С.Д. Максименко, Р.В. Павелків, В.В. Столін, П.Р. Чамата та ін.) прямо чи опосередковано розглядається феномен самоцінювання як один з основних компонентів самосвідомості. Водночас окремого фундаментального вивчення моральної самооцінки особистості, насамперед у плані загальної самоакцептації, на жаль, не проводилося. Серед нечисленних досліджень проблеми можна назвати праці зарубіжних науковців А.Рое, М. Сігельмана, А. Kolodziej, М. Jacunсka та інноваційні роботи вітчизняних учених М.І. Алексєєвої, О.Б. Насонової, Р.В. Павелківа. Звичайно, потужним теоретико-методологічним тлом є концептуальні лінії вивчення моральності особистості таких учених, як І.Д. Бех, С.Д. Максименко, В.П. Москалець та ін., які на прикладі різновікових вибірок осмислили й дослідили філософсько-психологічну сутність аналізованого феномена. Загалом, майже в усіх науково-психологічних концепціях [1; 5; 6] відзначається суттєва залежність морального розвитку особистості від культурологічних впливів, умов соціалізації, особливостей виховання і насамперед навколишнього соціального середовища, які потужним симбіозом детермінують становлення загальних конструктів самоакцептації та самосвідомості.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняна психолого-педагогічна думка сходиться на потребі утвердження особистісно концентрованої моделі виховання, що передбачає в центрі уваги людину, яка активно усвідомлює себе й самореалізується в процесі творчої діяль-

ності. Однак реалії виховної практики свідчать про наявність значної кризи, своєрідного когнітивно-духовного вакууму, що унеможлиблюють повноцінний розвиток особистості. Лише глибоке вивчення психологічних особливостей, механізмів і детермінант самосвідомості людини може призвести до віднайдення універсальних, однак глибоко інтимних і неповторних індивідуальних сенсів її особистісного самосвідомлення та самоствердження, особливо ж у вимірах високих моральних стандартів і абсолютів. Актуальності значущості набуває окреслена проблематика тоді, коли йдеться про самосвідомість сучасних підлітків, зокрема про стан розвитку і функціонування їхньої самоакцептації та моральної самооцінки. Моральний розвиток особистості залежить від низки соціокультурних чинників, які впливають на формування самосвідомості, тому моральне самооцінювання підлітків суттєво ускладнюється соціально-віковими детермінантами перехідного періоду, зокрема його кризовими модальностями як на рівні сприйняття власного фізичного образу Я, так і на рівні внутрішньоособистісних конструктів ідентифікації. Тому в ідеалі оптимізація навчально-виховного процесу можлива, на нашу думку, насамперед тоді, коли йдеться про гармонійне функціонування особистостей, які мають позитивну самоакцептацію та адекватну моральну самооцінку, тобто прийняття себе відбувається на тлі високих моральних стандартів і самооцінок.

Ми виходимо з позицій, що моральна самооцінка, будучи своєрідною когнітивно-емоційною схемою, яка узагальнює минулий досвід особистості й організовує нову інформацію про власну самість, потребує активного розвитку в найрізноманітніших векторах самореалізації людини. Самоцінка експлікує деякі моральні самоуявлення про етичні параметри, здібності й потенційні можливості особистості, виражаючи тим самим певний рівень її домагань у багатьох сферах, зокрема в плані морального зростання та самовдосконалення. У такому ракурсі самооцінка постає дієвим засобом самоствердження як створення в навколишніх людей прихильного враження про себе та власний морально-етичний рівень презентації.

Розвиток самоакцептації та моральної самооцінки підлітка відбувається у контексті різнотипних суперечностей, спричинених розбіжностями (іноді й латентними чи явними конфліктами) між нормативно-регламентуючим статусом суспільства ("суспільні табу") й особливостями становлення внутрішнього світу дитини, яка досить часто складно й неоднозначно накопичує індивідуальний моральний досвід шляхом спроб і помилок. Тому доводиться констатувати суперечності між власно сконструйованим досвідом моральної поведінки дитини й усталеними вимогами суспільства, між ідеальними моральними знаннями та реальною

практикою поведінки, між ідеалістично-високоморальними намірами і виконанням дитячо-егоїстичних бажань, між знанням і незнанням моральних норм поведінки у конкретній ситуації тощо. Лише долаючи цілу низку суперечностей, навчаючись на власних і чужих помилках, підліток здійснює для самого себе вагомий й значущий моральний вчинок і тим самим збагачує власний досвід моральної поведінки, а значить і самооцінки.

Отож важливими джерелами суперечностей, які спонукають особистість підлітка до моральних дій, до оцінювання інших та самооцінювання в ракурсі моральності, слід вважати систему біогенних і соціогенних потреб, інтересів, мотивів, ідеалів, настановлень, орієнтацій, вартостей тощо.

На формування моральної самооцінки й самоакцептації підлітків значний вплив мають мікроклімат і взаємини в сім'ї. Оскільки на рівні сімейної пари трапляється повне чи часткове прийняття або, навпаки, неприйняття (знехтування), що охоплює всі сфери сімейного життя – від високої й духовної до повсякденно побутової та сексуальної, то можлива пряма екстраполяція подібного на самоприйняття й моральне самооцінювання дітей. На нашу думку, діючи за аналогією, діти, зокрема підлітки, можуть винести із сім'ї акцентовані стереотипи прийняття-неприйняття, що матимуть вирішальне значення у формуванні власної самоакцептивної атрибуції та загального морального розвитку за принципом позитивності або негативності.

На становлення моральної самооцінки підлітків, крім чинників соціального характеру, значний вплив мають загальновікові закономірності й особливості статево-рольового самовизначення, а також культурологічно-ментальна специфіка сімейного (родинного) виховання, морально-психологічний мікроклімат довкілля та інші фактори [6]. Здебільшого спостерігається розбалансування їхньої самоакцептації, самооцінки (зокрема, моральної), конфлікт між власними атрибутивними проєкціями та реальними установками довколишніх людей, що часто супроводжується підвищеним рівнем тривожності та іншими психологічно дискомфортними станами [1]. Недостатньо вивченими є майже всі структурно-функціональні параметри моральної самооцінки, її спонукально-мотиваційна, регулятивна, аксіологічна та інші складові. Складність морального самооцінювання підлітка полягає в тому, що в соціальному й емоційному плані дозрівання він засвоює нові шляхи оцінки світу і свого ставлення до нього. Підліток може придумувати ідеальні сім'ї, релігії, філософські системи, суспільні устрої, а потім порівнювати їх із недосконалими особистостями та організаціями, знання про які він отримав з власного поки що обмеженого досвіду.

Проаналізувавши сутнісно-функціональні параметри моральної самооцінки, ми пропонуємо таку дефініцію: Моральна самооцінка – це оціню-

вання особистістю своїх духовних можливостей, якостей і місця серед морально-аксіологічних поглядів і норм певного суспільства, певної ментально-історичної спільноти людей. Вона є усвідомленням моральних аспектів власної ідентичності незалежно від мінливих умов середовища, проявом самосвідомості індивіда. Моральна самооцінка істотно впливає на ефективність духовної та матеріальної діяльності людини та на загальний культурологічний статус і становлення особистості на всіх етапах розвитку [2; 3; 4].

Адекватна моральна самооцінка як поліфундаментальне об'єктивне ставлення людини до самої себе крізь призму духовно-моральних канонів і норм є одним з найважливіших індикаторів її морального розвитку, мірилом істинної життєвої позиції, яка може призвести до внутрішньої гармонії та вдосконалення, а отже, до гуманізації та гармонізації всього суспільства. Розглядаючи моральну самооцінку в контексті саморозуміння як важливого структурного блоку самосвідомості, ми виходили з позицій, що якраз власне такий термін, як "розуміння" є тим психологічним явищем і категорією, яке створює, а, можливо, і здійснює реальний зв'язок між продуктами свідомості/самосвідомості, повсякденною дійсністю та моральними канонами певної цивілізаційної спільноти, яких дотримується чи не дотримується особистість. Безперечно, якщо цей зв'язок розбалансований і неузгоджений, а між моральними нормами самоусвідомлення і реальною дійсністю виникають суперечності, то фактично актуалізується ситуація нерозуміння, яка стимулюватиме діяльність особистості, спрямовану на розуміння й оцінювання себе у дуже специфічних моральних вимірах, які іноді межуть або і є аморальними для загалу.

Ми вважаємо, що в ракурсі моральності поведінка особистості співвідноситься з її уявленнями про саму себе і з тим, якою вона повинна бути (Я-реальне, Я-жадане і Я-ідеальне), тому досить часто вона, зокрема на підлітковому етапі онтогенезу, може піддаватися бажанню презентувати кращі (якісніші, моральніші, поціновуваніші) моделі власного Я, а отже й формує неадекватну (здебільшого завищену) моральну самооцінку як елемент системи власного психозахисту і самоствердження. Тому вивчення властивостей і особливостей моральної самооцінки у контексті розуміння/саморозуміння має не тільки теоретичний, але і практичний інтерес у зв'язку з формуванням особистості підлітка та його біосоціальним дозріванням.

Окремим цікавим ракурсом, який досліджується нами упродовж останніх двадцяти років, є фемінінна самоакцептивна атрибуція. Жіноча самоакцептація й самооцінка мають насамперед емоційно-експресивне обрамлення, де, на відміну від чоловічого (предметно-інструментальне), найбільшу вагу мають синтез та інтуїтивність, а вже потім – аналіз і роз-

судливість. Вона чутливіша до життєвих перемін, більшою мірою підлягає впливові середовища, його настановлень і оцінок, а отже гостріше й болісніше переживає розлад або розрив з нормативним укладом певної ціннісно-оцінної системи. Занепокоєння, розгубленість іноді й розпач можуть супроводжувати самоприйняття дівчаток-підлітків внаслідок негативних оцінок з боку найближчого мікросоціуму та довколишніх людей. Найбільш сильнодіючими психотравмуючими факторами дитячого самоусвідомлення можуть бути: негідна поведінка батьків, конфліктні взаємини між ними, наявність у них принизливих, на думку підлітка, недоліків, образливе ставлення до підлітка, прояви недовіри й неповаги до нього [3; 4]. Такий стан справ призводить до сповільненого й ускладненого онто- і соціогенезу підлітків та проблем у задіянні ревіталізаційних зусиль.

Результати наших досліджень [2; 3; 4] дають аргументовані підстави стверджувати залежність генезису самоакцептивної атрибутції та моральної самооцінки підлітків від особистісних детермінант результативності їхньої ідентифікації з образом позитивних чи негативних морально-оцінних еталонів. У контексті набуття основних психічних новоутворень, зокрема самосвідомості та почуття дорослості, провідною лінією розвитку підлітка є спроби відчутти себе самостійним і значущим, тому виникають нагальні потреби постійного порівняння й ідентифікації з однолітками, дорослими, самоспостереження із самовдосконаленням, на які істотний вплив мають моральні аспекти різнобічної взаємодії. Оскільки підліток потребує посісти гідне місце в системі міжособистісних взаємин і чільне у процесі вужчої підліткової стратифікації, то підліткове почуття психологічної дорослості є не лише домінантою розвитку, але й важливою ознакою особистісної фізичної та моральної зрілості. Моральна самооцінка підлітка вибудовується на відрефлексованих моделях самоприйняття й самоусвідомлення та сприяє утвердженню ним себе як психосоціальної моральної істоти, суб'єкта певної суспільної єдності та її моралі. Безперечно, розлади морального самооцінювання призводять до інволюційних/деградаційних процесів у формуванні підлітком просоціальних складових Я-концепції та можуть стати основною причиною його антисоціальної поведінки.

Перепоною до становлення адекватної моральної самооцінки підлітка найчастіше можуть бути причини спадкової патології, розумової (інтелектуальної) відсталості, аномалії розвитку характерологічних особливостей, психопатії, акцентуації, наслідки сімейної та педагогічної закладності тощо. В підлітковому віці, що найсензитивніший для формування самосвідомості, зокрема самооцінки, здебільшого можуть виникати транзисторні непсихотичні девіації поведінки – делінквентність, алкоголізація, токсикоманія, суїцидальність та ін. Вони мають низку соц-

іально-психологічних і особистісних детермінант, і варто зауважити, що насамперед зміна, покращання соціальної ситуації розвитку полегшують або усувають ці відхилення й порушення. Однак треба пам'ятати, що гендерну соціалізацію підлітків можуть супроводжувати як власне вікові поведінкові реакції (емансипація, автономізація, групування з однолітками, наслідки пубертатних криз і сексуальних захоплень), так і загальні позавікові реакції (імітація, опозиція, компенсація, гіперкомпенсація, стереотипізація та ін.). Усе це може не лише гальмувати або спонукати активність ревіталізації, але й бути однією з безпосередніх причин.

Як уже зазначалося вище, будь-який необережний і несприятливий вплив на психологію підлітка потрапляє в ендогенно підготовлений ґрунт, що може викликати невротичну реакцію-спалах, загострений вербальний самозахист і негативно вплинути на становлення самоакцептивної атрибуції дитини. Якщо ж до цього долучені неправильні батьківські (сімейні, родинні) настановлення, то розвиткові моральної самооцінки підлітка заважатиме багато видів так званого неконвенційного виховання. Це може бути гіперопіка (гіперпротекція), гіпоопіка (гіпопротекція), емоційне знехтування, виховання в умовах надмірної відповідальності, підвищене меркантильне стимулювання тощо.

Окремої уваги потребує проблема розчарування сучасних підлітків у морально-етичних стандартах (цінності сім'ї, культури, релігії, дружби, віри, любові тощо) і спричиненої цим депресії аж до появи домінуючих станів переживання самотності, знехтуваності, непотрібності, що здебільшого супроводжуються неадекватним заниженням самооцінки, іноді аж до хворобливих станів чи навіть суїцидальних тенденцій. Вкрай важливого наукового статусу набуває окреслений спектр проблем у дистанційних сім'ях, адже діти досить часто набувають актуального досвіду життєдіяльності стихійно і невпорядковано, без орієнтації на позитивні моделі сімейно-моральної взаємодії.

Висновки. Самоакцептивна атрибуція особистості, відбуваючись як синтез оцінно-моральних настановлень референтного довкілля (унікнення, акцептація, емоційна концентрація), по-різному проявляється на рівні характеру й зовнішності, у соціальній поведінці і ставленні до виконання справ. Це позначається на становленні образу самого себе, орієнтації й самореалізації в гендерних і соціальних ролях, моральному самовдосконаленні та на розвитку самосвідомості загалом. Можна стверджувати, що переведення міжособистісного спілкування з рівня суб'єкт-об'єктних взаємин (комунікативно-інтерактивні складові) на суб'єкт-суб'єктну парадигму (перцептивні складові) сприймання і розуміння суттєво покращить рівень адекватності самооцінювання підлітків.

Нами встановлено залежність розвитку моральної самооцінки підлітків від особистісних детермінант результативності їхньої ідентифікації з образом позитивних чи негативних морально-оцінних еталонів. Оскільки провідною лінією розвитку підлітка є спроби відчути себе самостійним і дорослим, то виникають нагальні потреби постійного порівняння й ідентифікації з однолітками, дорослими, самоспостереження із самовдосконаленням, які враховують моральні аспекти різнобічної взаємодії. Підліток потребує посісти гідне місце в системі міжособистісних взаємин і чільне у процесі вужчої підліткової стратифікації, а підліткове почуття психологічної дорослості є не лише домінантою розвитку, але й важливою ознакою особистісної моральної зрілості. До того ж усі стратегії і тактики морального самооцінювання як самоствердження, що реалізуються насамперед через ідентифікацію з моральними нормами інших (референтних) осіб, усталюються як намагання бути автономним, дорослим і морально дозрілим.

Моральній самооцінці підлітків часто притаманні амбівалентні ознаки, які засвідчують перепади в загальному модусі самосвідомості. Поряд з явними ознаками існують латентні особливості, що дуже чутливі до зміни домінуючих психологічних станів і моральних норм як наслідків зміни соціально-психологічних детермінант, у першу чергу – рівня моральності ставлень доколишніх людей (батьків, однолітків, учителів та ін.), а також сугестивного впливу засобів масової інформації, насамперед телебачення та Інтернету. Внутрішній розвиток морального самооцінювання перебігає як неперервний перепад локусів контролю, що напряму впливає на розвиток моральності і самосвідомості особистості, ускладнює тактики й стратегії життя, захаращує картину світу. Загалом, моральне самооцінювання підлітка підпорядковане глобальній потребі самоприйняття й самоусвідомлення, тобто утвердженню себе як психосоціальної моральної істоти, суб'єкта певної суспільної єдності та її моралі, а також виступає потужним чинником особистісної ревіталізації.

Список використаних джерел

1. Алексеева М.І., Насонова О.Б. Внутрішньосімейна взаємодія та самоакцептація підлітків /М.І. Алексеева, О.Б. Насонова // Психологія: Науково-метод. зб. -К.: Освіта. – Вип.40.- 1993. – С.63-73.
2. Гошовська Д. Проблеми моральної ідентифікації сучасних підлітків у контексті генетичної психології / Д. Гошовська // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д.Максименка. – К.: Міленіум, 2006. – Вип.. 29. – С.32-37.
3. Гошовська Д. Концептуально-теоретична модель становлення особистісної самоакцептації в підлітковому віці / Д. Гошовська / Пси-

хогенеза особистості: вікові та педагогічні модифікації [монографія]. – Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2014. – С.71-91.

4. Гошовська Д. Соціально-психологічна специфіка системи морального самооцінювання особистості / Д. Гошовська // Професійна психологія: реалії та перспективи розвитку: Збірник матеріалів конференції / За заг. ред. проф. Ж.П.Вірної. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – С.24-27.

5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.] / С.Д. Максименко. – К.: Форум, 2002. – 319 с.; 335 с.

6. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці. Монографія. /Р.В. Павелків. – Рівне: Волинські береги, 2004. – 247 с.

Spisok vikoristanix dzherel

1. Aleksejeva M. I., Nasonova O. B. Vnutrishnosimejna vsajemodija ta samoakceptacija pidlitkiv / M. I. Aleksejeva, O. B. Nasonova // Psychologija: Naukovo-metod. zb. – K.: Osvita. – Vyp. 40. – 1993. – S. 63-73.

2. Hoshovska D. Problemy moralnoji identyfikaciji suchasnych pidlitkiv u konteksti henetychnoji psychologiji / D. Hoshovska // Naukovi zapysky Instytutu psychologiji imeni H. S. Kostjuka APN Ukrajinu / Za red. akademika S. D. Maksymenka. – K.: Milenium, 2006. – Vyp. 29. – S. 32-37.

3. Hoshovska D. Konceptualno-teoretychna model stanovlennja osobystisnoji samoakceptaciji v pidlitkovomu vici / D. Hoshovska / Psychogeneza osobystosti: vikovi ta pedagogichni modyfikaciji [monografija]. – Luck: SNU imeni Lesi Ukrajinu, 2014. – S. 71-91.

4. Hoshovska D. Socialno-psychologichna specyfika systemy moralnogo samoocinjuvannja osobystosti / D. Hoshovska // Profesijna ppsychologija: realiji ta perstektyvy rozvytku: Zbirnyk materialiv konferenciji / Za zag. red. prof. Z. P. Virnoji. – Luck: Volyn. nac. un-t im. Lesi Ukrajinu, 2008. – S. 24-27.

5. Maksymenko S. D. Posvytok psychiky v ontohenesi: [V 2 t.] / S. D. Maksymenko. – K.: Forum, 2002. – 319 s.; 335 s.

6. Pavelkiv R. V. Rozvytok moralnoji svidomosti ta samosvidomosti u dytjachomu vici. Monografija. / R. V Pavelkiv. – Rivne: Volynski oberegy, 2004. – 247 s.

Hoshovska D.T. Moral self evaluation and of acceptance as revitalization mechanisms of personality. In the article the psychological features of moral self-appraisal and acceptance are exposed in the context of the complicated course of life of man. Marked, that the adopted phenomena must become the functional mechanisms of revitalization as overcoming of barriers alienations of valuable development, distorted by the mode of limitations.

It is set that of acceptance of personality, takes place as a synthesis of evaluation-moral options of reviewer environment (avoidance, acceptance, concentration of emotions), shows up on to haracter and appearance, in social conduct to implementation of businesses. It is designated evaluation offense itself, orientations and realization itself in gender roles, moral self-perfection and on development of selfconsciousness on the whole.

Dependence of genesis of of acceptance and moral self-appraisal of teenagers becomes firmly established on personality determinants of effectiveness of their authentication with character of positive or negative morally-evaluation standards.

Investigational, that internal development of moral evaluation runs across as a continuous overfall of locus control which straight influences on development of morality and consciousness of personality complicates tacticians and strategies of revitalization, encumbers the world picture.

On the whole, the moral self evaluation of man is inferior to the global necessity of acceptance and selfconsciousness, id est to claim of itself as a social moral creature, subject of certain public unity and his moral, and also comes forward as a powerful factor of personality revitalization.

Key words: *personality, consciousness, revitalization, acceptance, moral self-appraisal, teenagers.*

Отримано: 30.08.2014 р.

УДК 159.922

Гошовський Я.О.

АДАПТАЦІЙНО-САМОАКТУАЛІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У ПРОЦЕСІ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ДЕПРИВОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Гошовський Я.О. Адаптаційно-самоактуалізаційний потенціал у процесі ревіталізації депривованої особистості. У статті розкрито психологічні особливості адаптації та самоактуалізації депривованої особистості. Стверджується, що названі феномени повинні стати функціональними механізмами ревіталізації як подолання перепон і відчужень повноцінного розвитку, спотвореного режимом деприваційних обмежень.

Ключові слова: депривована особистість, депривація, адаптація, самоактуалізація, ревіталізація.

Гошовский Я.А. Адаптационно-самоактуализационный потенциал в процессе ревитализации депривированной личности. В статье раскрыты психологические особенности адаптации и самоактуализации депривированной личности. Утверждается, что названные феномены должны стать функциональными механизмами ревитализации как преодоления преград и отчуждений полноценного развития, искаженного режимом депривационных ограничений.

Ключевые слова: депривированная личность, депривация, адаптация, самоактуализация, ревитализация.